

CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII DIN ROMÂNIA PRIN CLUSTERIZARE. ABORDARE STRATEGICĂ

Ecaterina Cristina (CACALICEANU) AVRAM
Universitatea de Vest din Timișoara
Timișoara, România
cacaliceanu_cris@yahoo.com

Abstract

The ever-increasing competitiveness requests in a more competitive organizations business environment requires the renewal of the organizational relationships. In the last period it is increasing the concern for innovation, spatial organization of these relations, especially in the cluster forms like: regional clusters, industrial clusters, innovative clusters, etc.. This paper substantiates the concept of "generation of clusters", it identifies, at global scale, the main cluster generations and highlights their different contributions to the inside organizations competitiveness. The research methods used priorally are the descriptive, explorative and observation, diagnosis and comparative analysis method. These methods have allowed the identification of preliminary conditions for the emergence of regional clusters in Romania. Limits the work come by the insufficient development of Romanian clusters databases.

Cuvinte cheie: The competitiveness of organizations, clustering strategies, cluster portfolios, generational analysis.

1. INTRODUCERE

Noua configurație globală a economiei și tehnologiile înalte impun schimbări la nivelul întreprinderilor cu implicații în managementul întreprinderilor grupate în cluster prin strategii de clusterizare. Lucrarea tratează, într-o abordare sistemică, formarea unui model mental comun asupra portofoliilor de cluster din punct de vedere al grupărilor pe generații bazate pe interdependența cu mediul de afaceri. Prima parte a lucrării intră în categoria cercetărilor documentare prezentând rezultatul analizei

mele critice asupra teoriilor privind conceptul, componentele și dinamica clusterizării. Am observat, astfel, că domeniul clusterizării este dominat timp de decenii, de o focalizare exclusiv asupra conceptului, cu impact în asimilarea anevoioasă la nivel organizațional. Sunt de părere că acest fenomen se datorează, pe de-o parte, complexității cognitive a conceptului iar pe de altă parte, nedeterminismului specific clusterizării.

Lucrarea sistematizează clusterelor pe generații, pe portofolii de cluster, în vederea înțelegerii, generării și implementării unei strategii de dezvoltare viabilă pentru creșterea competitivității. Ipotezele mele de lucru sunt două: "Există generații de cluster – ele trebuie doar identificate/ clasificate/ grupate?" și "Clusterelor emergente – modele ce conduc la creșterea competitivității regionale?". Chiar dacă nu voi formula "rețete" pentru succes, revizuirea contribuțiilor atât teoretice cât și empirice, în diferite contexte, încercă să sublinieze necesitatea unui pas înainte în înțelegerea abordării strategice a clusterelor care să absoarbă și să valorifice resursele existente și capacitățile IMM –urilor [9].

2. PERSPECTIVE TEORETICE PRIVIND CONCEPTUL DE CLUSTER

UNESCO a adoptat termenul „societăți ale cunoașterii” care comportă o dimensiune de transformare socială, culturală, economică, politică și instituțională, deci o perspectivă de dezvoltare mai diversificată. Noțiunea de societate a cunoașterii oferă o arie mai largă a complexității și dinamismului schimbărilor care sunt în curs. După J.A. Schumpeter, unul dintre cei mai cunoscuți economiști austrieci, schimbarea

este esențialmente legată de progresul tehnic, iar iregularitatea acestuia este cea care explică iregularitățile creșterii și dezvoltării economice. Perioade de puternic progres tehnic succed unor perioade de slab progres tehnic; inovațiile într-un sector determină o „sugrumare” a sectoarelor complementare care sunt astfel incitate să inoveze la rândul lor. Această inovare în contextual globalizării piețelor pune presiuni suplimentare pe structurile întreprinderilor, presiuni de adaptare ce impun inovarea întregului sistem de management. Deși dezvoltarea economică regională nu este un concept nou, modalitatea de atingere a acestui scop, în noul context, este fundamental inovativ.

Teoriile privind clusterizarea au dovedit o extraordinară capacitate de adaptare la noile realități generate de progresul economic, oferind un cadru metodologic adecvat de analiză și soluții raționale la problemele de o complexitate crescândă ale relației spațiu-economie, chiar metoda de cercetare folosită pentru identificarea unor aglomerări este denumită metoda clusterizării.

Deoarece condițiile volatile de piață reduc randamentul investițiilor, firmele experimentează condiții de lucru flexibile și metodele de producție cu înalt nivel de eficiență, metode anterior rezervate multinaționalelor sau marilor corporații care aveau succes în producția de masă. Pe baza cercetărilor teoretice efectuate am identificat tendința existenței unui mix de teorii din domenii diferite plecând de la teoria localizării geografice ale lui von Thunen, localizării economice a lui Weber, continuând cu cele economice dinamice cu reprezentanții lor Marshall, Hoover, Peroux și Krugman, până la teoriile manageriale ale lui Porter, Solvell, Keitel. Pe lângă modul în care este tratată competiția, una din limitele majore ale teoriilor lui Weber și von Thünen, apare din tratarea parametrică a cererii și prețului. Aceasta este justificată de unii regionaliști prin ipoteza că structura pieței pe care se bazează modelul este perfect competitivă, dar la fel de bine cred eu, că ar putea fi folosită și ipoteza că producătorul deține monopolul pe piața respectivă. În fiecare din cazuri analiza are limite, dar a doua abordare, propusă de mine, stabilește un cadru mai adecvat pentru multe aplicații practice ale teoriei lui Weber.

Teoria locurilor centrale, a generat o efervescentă ce continuă și în prezent, discipline dintre cele mai diverse se preocupă nu numai de testarea empirică a modelelor și ipotezelor emise anterior, dar și de elaborarea unor extensii ale acestora. Primii săi exponenți au fost regionaliștii germani Walter Christaller și August Lösch, contribuțiile lor fiind, într-o anumită măsură, complementare: în timp ce abordarea lui Christaller are un caracter inductiv, abordarea lui Lösch este în mod esențial una deductivă. Totuși, trebuie să admit că eterogenitatea spațială a înzestrării cu factori de producție tinde să întărească tendința identificată de Lösch cu privire la ierarhia concentrărilor industriale, la existența locurilor centrale. Consider că această teorie trebuie luată în considerare în elaborarea strategiilor de dezvoltare fără a fi factor determinant, acesta fiind dat adesea de interconexiunile (atât verticale pe lanțul cumpărătorilor și vânzătorilor, cât și orizontale prin produsele și serviciile complementare) dintre actorii economici ai respectivelor piețe și externalitățile inovative rezultate. În 1950, Perroux având ca punct de plecare spațiul geografic, în introducerea conceptului de pol de creștere, nu a reușit – datorită unei abordări statice – să identifice de ce o anumită firmă dintr-o industrie situată într-un anumit teritoriu înregistrează succes iar o altă firmă nu, de ce există regiuni care au supraviețuit recesiunilor economice și de ce există regiuni periferice care mor atunci când apar noi industrii.

Un posibil răspuns începe să-l dea, în opinia mea, Paul Krugman ce tratează în dinamică efectele firmelor co-locate, subliniind efectele valorificării strategice a oportunității aglomerărilor antreprenoriale. El susține că aglomerările antreprenoriale sporesc veniturile, diminuează costurile de transport și valorifică potențialul pieței regionale, stimulând, în continuare, aglomerarea altor firme. Din perspectiva acestor proprietăți, analiza coeziunii prin prisma disparităților economice, sociale și regionale devine neproductivă atâta timp cât nu se analizează forțele și fluxurile care determină diferențierile. În 1980, Lever afirma că noțiunea de poli de creștere s-a bazat pe recunoașterea faptului că spațiul geografic este unul economic, eterogen, caracterizat prin legături orizontale și

verticale conturând evoluția economică. În 1984, Piore și Sabel descriu, în primul rând, modul în care tehnologia de producției de masă a secolului XX a încheiat era producției meșteșugărești și a dat naștere la epoca fordistă în SUA și în unele părți din Europa de Vest, iar în al doilea rând, stagnarea economiei mondiale în anii 1970 și apariția unor noi metode de producție flexibile, în care producătorii se deplasează de la un produs la altul sau de la un proces la altul în funcție de cerințele pieței.

Fiecare dintre aceste teorii are limite sale, dar permit complementaritatea înțelegerii în mod inductiv și/sau deductiv a concentrărilor industriale, contribuind astfel la elaborarea strategiilor de dezvoltare. De la poli de creștere introduși de Lever în 1980, în care spațiul geografic este unul eterogen, ajungem la abordarea comportamentală a d-nei Saxenian, ce evidențiază necesitatea unui management competitiv – colaborativ. Poli de competitivitate, în Franța, poli de creștere, aglomerări urbane, clusterelor [4] sunt concentrări geografice de companii interconectate, furnizori specializați, prestatori de servicii, firme din industriile conexe și instituții asociate dintr-un anumit domeniu de activitate, care colaborează rămânând în competiție. Răspândirea acestei forme particulare de organizare pare să fi accelerat [7] în ultima decadă.

3. STRATEGII DE CLUSTERIZARE

Clusterelor, în legislația română, sunt grupări de producători, utilizatori și / sau beneficiari, în scopul punerii în aplicare a bunelor practici din UE în vederea creșterii competitivității operatorilor economici.

Analiza cluster sortează Clusterelor prin datele brute și le grupează în clusterelor. Un cluster este un grup relativ omogen de cazuri sau observații. Obiectele dintr-un cluster sunt asemănătoare cu celelalte. Acestea sunt, de asemenea, diferite față de obiectele din afara clusterului, în special în ceea ce privește obiectele din alte grupuri. Rezultatul analizei relaționării afacerilor generează apariției unui **portofoliu de clusterelor**, care, în literatura de specialitate, nu este foarte explicit, în sensul că nu există delimitări clare. El reprezintă atât forma și cât procesul de organizare (acumulare, selectare și analiză) a modelelor

structurii și a dinamicii clusterelor, în cazul nostru din surse externe (studii, cercetări anterioare, observări ale unor instituții specializate etc), sau interne și (documente interne din cadrul clusterelor, rapoarte întocmite de către managementul acestora și publicate sau nu pe site-ul clusterului, chestionare, observări directe, ș.a.) necesare pentru analiza lor ulterioară, evaluarea multicriterială calitativă și cantitativă, după un set de variabile. În primul rând, în literatura de specialitate, remarcăm că nu există o listă unică a denumirilor și a cantității de unități necesare pentru includerea în portofoliu. În al doilea rând, experiența îmi arată că lista din care se pot alege componentele unui portofoliu de clusterelor rămâne deschisă, fiind susținută orice inițiativă ce ar propune elemente noi. În al treilea rând, conținutul portofoliului depinde într-un tot de cercetător și ipotezele cercetării.

Pentru a evalua un portofoliu de clusterelor, consider că este necesar, pe de-o parte, să se stabilească minimumul și maximumul variabilelor clusterelor incluse pentru evaluare, iar, pe de altă parte, să se cuantifice variabilele componente ale portofoliului. Astfel apare contradicția dintre orientarea calitativă și cea cantitativă a portofoliului. (fig. 1)

Complexitatea tipologiei, elementelor, relațiilor din interiorul și dintre clusterelor ridică o nouă problemă în rezolvarea acestei contradicții. Câteva exemple proeminente de clusterelor cu o acoperire globală pe domenii ar fi utile în acest sens: în serviciile financiare (London City, New York), film (Hollywood și "Bollywood"), autoturisme (Detroit, Modena, Toyota City, Wolfsburg, Stuttgart, etc), ceasuri (Elveția și Japonia), echipamente optice (Tokyo), programe de calculator (Țările de Jos și Columbia), (Silicon Valey, Bangalore), tehnologia marină (sud-vest Norvegia), telecomunicații mobile (Stockholm și Helsinki), vin (Barossa Valley, Rioja, Bordeaux, sudul Chile și părți din California), științele vieții, biotehnologie și instrumente medicale (Route Boston's 128, BioValley 21, Medicon Valley 22) ș.a. Prin urmare, clusterelor pot fi găsite în multe dintre economiile din întreaga lume, fiecare urmându-și propria traiectorie și istorie.

Cluster Initiative Greenbook prezintă 238 de inițiative de formare a clusterelor. În afară de companii, un cluster cuprinde, de asemenea, organizații publice sau non-guvernamentale care oferă intrări pentru dezvoltarea competențelor, ex. instituții de învățământ, de cercetare și dezvoltare, marketing și alte mecanisme de dezvoltare a afacerii, care fac un cluster competitiv [4]. În opinia mea, această definiție a conceptului de cluster este cea mai adecvată, deoarece se specifică diferitele componente implicate, precum universitățile, institutele de cercetare, etc., subliniindu-se specificul inovator care demarcă un cluster de o concentrare de întreprinderi. Analiza coeziunii prin prisma disparităților economice, sociale și regionale cred că este neproductivă atâta timp cât nu se analizează forțele și fluxurile care determină diferențierile (fig. 2).

În ceea ce privește dinamica clusterelor, Tson Söderström [6] afirmă că grupurile trec prin diversele etape de la faza "eroică" la "renașterea". Rosenfeld, de asemenea, susține că ciclul de viață al clusterelor economice este marcat de embrionare, creștere, maturitate și etapele de degradare. Solvell susține această teză cu 4 faze, doar denumirile și direcțiile alternative de evoluție propuse diferă: Faza în curs de dezvoltare/Embrionare, Faza în curs de dezvoltare/Embrionare, Susținerea/ Stagnarea clusterelor/ Maturitatea, Declinul/ Degradarea clusterelor, vezi fig. 2. Ulterior, în 2008 completează aceste faze ale ciclului de viață cu două mari direcții de dezvoltare Construcția și Reconstrucția care intervin în momente diferite ale ciclului de viață în funcție de conjunctură. Ultima direcție presupune integrarea de actori complet noi în cluster. În concluzie, în opinia mea, am putea avea trei etape stilizate de viață ale clusterelor: cluster embriionare – cluster în etapele foarte timpurii ale dezvoltării; cluster stagnante – mature sau chiar grupuri în declin și cluster întinerite – cluster, care au văzut perioade de declin amenințătoare, dar au fost capabile să se reînnoiască/redefiniească.

În diverse studii și proiecte de cercetare, au fost identificate mai multe cluster potențiale în România. Primul studiu referitor la aglomerările economice competitive de tip cluster din România a fost, cel mai probabil, cel coordonat de Centrul Internațional pentru

Studii Antreprenoriale, din București, în anul 1998. Acest studiu, precum și cel publicat în 1999 de către Marco Riccardo Ferrari au fost folosite, în 1999, de către d-l Valentin Ionescu pentru a testa ipotezele și rezultatele lor printr-un chestionar aplicat doar în două posibile cluster identificate anterior, de aici cele două limite majore ale studiului: calitativ (surse secundare) și cantitativ (eșantion format doar din organizațiile din două cluster). Proiectele VICLI, INCLUD, WEID și CURAS, cu limitele de rigoare, aduc o contribuție practică reală, fiind utilizate apoi în 2009 cu ocazia publicării Ghidului pentru implementarea în România a conceptului de cluster inovativ.

Este dificil să se definească exact faza în care un cluster apare pentru prima dată. Principalul motiv îl constituie faptul că un cluster în curs de dezvoltare nu este de fapt un cluster. Multitudinea relațiilor dintre factorii de producție din cadrul "Diamantului" național, modul în care ei se influențează unii pe alții și interferează, creează condiții specifice ce accentuează un anumit aspect, transformându-l într-un avantaj competitiv, practic, într-o specializare. Astfel, analiza trece dintr-un plan static și individual la unul dinamic și complex: toți acești factori individuali formează un sistem; unul extrem de dinamic, evoluând continuu, atât ca urmare a influențelor externe, cât și a mutațiilor și interferențelor interne.

Clusterelor sunt cele care reușesc să transforme aceste constrângeri în oportunități, iar la nivel european Observatorul European al Clusterelor încearcă o monitorizare și sprijinire a acestui fenomen în vederea formulării unei strategii europene de clusterizare. Strategia clusterizării stă la bază strategiei Blue Ocean și Convoy – evidențiind rolul clusterelor în creșterea și relansarea economică, în creșterea competitivității internaționale ca efect al clusterelor inovative.

4. COMPETITIVITATEA – EFECT SAU PREMISĂ

Rolul propulsor în progresul economic contemporan îl dețin noile tehnologii informatice și de comunicații, precum și metodele manageriale moderne. Acești neofactori de producție, împreună cu factorii

de producție "clasici" asigură dezvoltarea economică de tip intensiv, creșterea productivității muncii, precum și diversificarea calitativă și sortimentală a produselor și a serviciilor în concordanță cu nevoile complexe de consum [2]. În domeniul clusterelor putem studia procesele de creare a cunoștințelor, de inovare și de generare a unor idei noi în cadrul rețelelor colaborativ-competitive de companii și organizații.

Impactul informaționalizării societății, în general, și a economiei, în special, permite întreprinderilor să se conecteze la surse externe de informații comerciale, financiare, juridice, manageriale etc. și să-și dezvolte relațiile cu comunitățile de afaceri din care fac parte. O concentrare excesivă geografică a întreprinderilor mici și mijlocii, nu se transformă implicit într-un avantaj competitiv durabil cum se poate vedea în economiile din diferite țări.

O analiză critică arată că lipsa de succes comercial este o consecință directă a inexistenței strategiilor colaborare, de rețele între aceste IMM-uri. Problema care se pune este cum se naște și cum poate fi păstrat avantajul competitiv în cadrul unui cluster ca structură colaborativă inovativă. O posibilă soluție ar fi organizarea extinsă dinspre interiorul firmei către exterior între comunitățile de afaceri din care fac parte respectând astfel cei trei parametri strategici: calitate, cost și timp. O altă problemă care se ridică o constituie răspunsul la dezbateră din literatura de specialitate dintre Marshall, Arrow, Romer și Porter dacă regiunile cu cluster specializate obțin o performanță mai bună, sau dacă diverse orașe-regiuni, oferind o multitudine de competențe, tehnologii, instituții politice și academice [5] sunt mai favorabile pentru inovare și modernizare.

Consider că aceste modele nu se exclud reciproc, ci mai degrabă subscriu ideii că sunt complementare una alteia după cum susțin și alți cercetători [6]. În primul caz competitivitatea se bazează pe capabilități care sunt legate de o anumită locație [3, 4], dar clusterelor nu ar trebui să fie văzute doar ca fluxuri de bunuri și servicii, ci mai degrabă ca dinamică a legăturilor interne bazate pe crearea de cunoștințe, randamente crescute iar inovarea din cadrul său, definită în sens larg, conduce la performanță. Dezvoltarea economică regională, expresie a

descentralizării economice, generează adevărate ecosisteme în devenire, componente ale dezvoltării durabile, devenind astfel din rezultat o premisă a clusterizării. Un exemplu în acest sens îl constituie centrul și nord-estul Italiei, unde întreprinderile sunt conectate în rețele sectoriale sub forma districtelor economice.

În Canada vorbim deja despre rețele de cluster coordonate de NRC (National Research Council), iar în Austria există 5 cluster și 3 rețele de cluster. Aglomerările de activitate economică în general, și de cluster, în special, sunt fenomene economice specifice atât economiilor trecute cât și în economia modernă.

5. GENERAȚII DE CLUSTERE

În paralel cu analiza exploratorie, cu analiza critică comparativă a literaturii de referință, analiza generațională – o analiză inductivă și narativă – a clusterelor existente permite o mai bună înțelegere a dezvoltării evolutive a acestora. Pentru mulți dintre noi, această grupare a portofoliilor de cluster pe generații poate părea abstractă, pretențioasă și inutilă. În viziunea strategică de management, este însă esențială. Analiza generațională are o bază foarte solidă: membrii aceleiași generații au trăit aceleași evenimente, au avut aceleași experiențe formative, fapte care evident le vor forma un comportament cumva comun, o cultură organizațională proprie cu impact decisiv în managementul structurilor colaborative.

Trebuie să luăm în considerare, deci, ideea că analiza clusterelor trebuie să țină cont de particularitățile generațiilor de cluster. De la ipoteza existenței doar a două generații: cluster noi și vechi am lansat în final ipoteza existenței a șase generații: Pre-cluster, Fuzzi-cluster, Cluster expert, Cluster grid, Cluster euristice, Globocluster având portofolii specifice de cluster prin prisma a cel puțin trei trăsături comune. În practică, nici una dintre cele șase generații nu există în stare pură, clusterelor reale prezentând caracteristici specifice mai multor tipuri din generații diferite sau pot evolua și trece dintr-o generație în alta. Încadrarea într-un tip sau altul se va realiza pe baza stabilirii unor trăsături dominante (fig. 3).

Pentru a stabili direcția strategică trebuie să luăm în considerare ideea că, în analiza mediului, analiza clusterelor trebuie să țină cont de particularitățile generațiilor de clustere. Structurile caracterizate de colaborarea strânsă a producătorilor de bunuri de capital cu utilizatorii acestora, a folosirii resurselor existente ca sursă de avantaj competitiv, aceste condiții pot motiva nașterea unui *cluster* de utilizatori în jurul constructorului de echipamente (ex. Mioveni, Automotive Vest ș.a.), exploatarea unor resurse (ex. clusterul din Valea Prahovei, constituit de firme de extracție și prelucrare a petrolului, Clusterul Apelor din România, Prowood Brașov, ș.a.) folosind vechile platforme industriale. De la formele incipiente – platformele industriale/Precluster, apar clusterelor emergente, incerte/Fuzzi cluster în care apar forme de colaborare contractual în cadrul unui consorțiu. Disponibilitatea unei infrastructuri specifice încurajează concentrarea în clustere expert de noi firme ce beneficiază de experiența celor existente și apoi se diseminează modelul în regiune (ex. Clusterul Naval Rotterdam, Fr-Be).

Dacă în Uniunea Europeană specificul industriilor specializate tehnologic în care se dezvoltă clustere este orientat spre domenii cu o dinamică relativ scăzută, în SUA domină domeniile de înaltă tehnologie, iar economiile emergente din China și India se orientează tot mai mult către aceleași categorii de industrii ca SUA, vezi fig. 4. În timp, colaborarea inter-cluster generează o rețea numită Cluster Grid deoarece funcționează pe modelul grid-urilor ICT (ex. Clusterelor Massachussets, cele din Harvard și MIT colaborează cu clusterelor din Anglia). Clusterul demonstrează că organizațiile care se află în competiție pot colabora, dacă găsesc o cale de colaborare reciproc avantajoasă, bazată pe principiul câștig-câștig. De asemenea, întreprinderile românești pot valorifica nișele de piață printr-un proces de descentralizare administrativă și coordonare a entităților rezultate în cadrul unor rețele moderne. În cazul României o altă direcție de clusterizare ar fi industria de IT, caracterizată printr-un grad ridicat de inovație și prin exporturi semnificative (fig. 4).

Managementul cooperării introduce astfel, un nou tip de structură, așa numită “rețea

strategică” de clustere (vezi industria auto, clusterul german de automobile Wolfsburg, clusterul austriac Automotive Viena). O rețea de clustere reprezintă o formă de organizare policentrică, care este coordonată de una sau mai multe clustere și este caracterizată de relații complexe reciproce de cooperare, în baza unor relații personale relativ stabile între organizații independente din puncte de vedere juridic, dar dependente din punct de vedere economic. Cooperarea dintre clustere facilitează comunicarea și schimbul de bune practici și sprijină identificarea comună a unor oportunități de afaceri care pot fi valorificate prin strategii comune. Ea va facilita schimbul de personal calificat și chiar alocarea mai eficientă a resurselor prin valorificarea în comun a unor facilități de către întreprinderile din cluster. Cooperarea dintre clustere permite accesul întreprinderilor la rețele și parteneriale internaționale cu întreprinderi din alte clustere.

Scheme care sprijină networking-ul între clustere pot fi, de pildă, inițiative de tipul proiectelor: PRO INNO Europe Initiative, Regions of Knowledge, Europe INNOVA und European Technology Platforms. Europe INNOVA, oferă networking între clustere la nivel operațional, oferă sprijin pentru 11 rețele de clustere din diferite sectoare, iar The European Cluster Alliance este o platformă creată sub PRO INNO Europe având 50 de parteneri [8]. Relația colaborare – inovare este de tip dual.

Pentru a dezvolta continuu inovații întreprinderile sunt obligate să coopereze îndeaproape una cu cealaltă. Astfel, iau naștere relații de încredere reciprocă ceea ce reprezintă un important capital social necesar succesului continuității oricărei afaceri. Accesul îmbunătățit la informații al clusterelor euristice, relațiile formale combinate cu cele informale dintre firmele și angajații acestora permit o circulație mai rapidă a informațiilor și o răspândire mai promptă a bunelor practici cu efect sinergetic pentru cei implicați și generarea, în timp, a globocclusterelor prin depășirea barierelor teritoriale.

Este clar, din discuția de mai sus, că teoriile clusterizării pot evidenția aspecte relevante firmelor și organizații care funcționează într-un mediu modern de afaceri globalizat. Dintr-o perspectivă strategică,

abordarea clusterelor evidențiază importanța multitudinii de relații și interacțiuni între diferiții actori într-un lanț de producție ce concurează și inovează pe piață. În România, cu excepția unui număr restrâns de cazuri, există foarte puține clusteres inovatoare funcționale și chiar mai puține politici active de dezvoltare a clusterelor.

6. CONCLUZII

Clusterul - soluție pentru valorificarea avantajelor care se nasc atunci când organizațiile sunt organizate și funcționează ca un sistem: partajarea cunoștințelor, realizarea economiilor de scară, învățare organizațională, flexibilitate, valorificarea superioară a oportunităților pieței. Existența sa demonstrează că firmele care se află în competiție pot colabora, dacă găsesc o cale de colaborare reciproc avantajoasă, în cadrul strategiilor de clusterizare în formă pură și/sau alternative, bazate pe principiul win-win, în vederea alocării resurselor și capacităților existente.

Fenomen natural, clusterizarea, această strategie cooperativ/colaborativă generează eficiență colectivă și consolidează competitivitatea membrilor săi impunând un alt nivel de management strategic și redefinirea politicilor economice.

Inițiativele de formare a clusterelor sunt, deci, eforturi concentrate pentru a crește competitivitatea clusterelor dintr-o regiune, implicând companii, autorități locale și organizații de instruire și cercetare. Afacerile de succes devin din ce în ce mai mult dependente de un mediu care promovează cooperarea și inovarea.

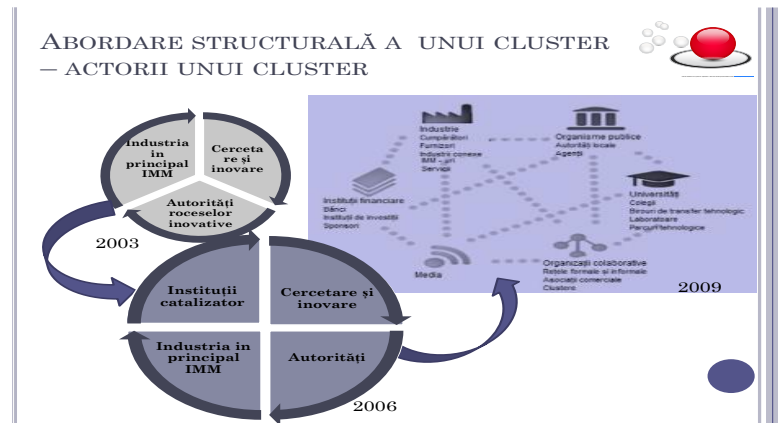
Referințe bibliografice

- [1] [MAX-PETER MENZEL, DIRK FORNAHL, Cluster Life Cycles - Dimensions and Rationales ....., Jena Economic Research Papers, 2007 – 076
- [2] NAISBITT J., ABURDENE, P. 1990. Megatrends 2000: Ten New Directions for the 1990s, New York, William Morrow and Co.
- [3] PETRIȘOR, IOAN Management strategic. Abordare potențologică, Editura Brumar, Timișoara 2007
- [4] PORTER, M, “Locations, Clusters and Company Strategy”, (In Clark, Gordon L.; Feldmann, Maryann P.; Gertler, Meric S.

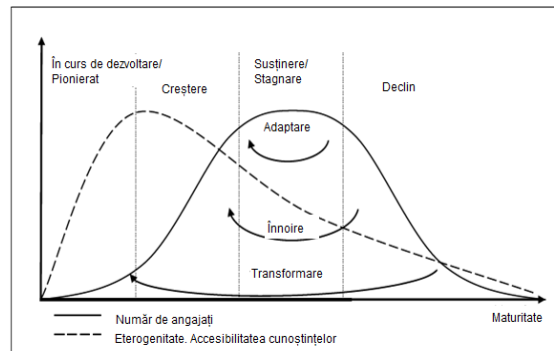
(Ed.): (2000): Oxford Handbook of Economic Geography. Oxford University Press 2000)

- [5] ROSENFELD, S., “Bringing Business Clusters Into the Mainstream of Economic Development”, European Planning Studies, Volume 5, Number 1. 1997
- [6] SÖDERSTRÖM, H-T, BRAUNERHJELM, P, FRIBERG R, NORMAN, V, SÖLVELL “Kluster.se-Sverige I den nya ekonomiska geografien” Stockholm. 2001
- [7] SÖLVELL ÖRJAN, CLUSTERS Balancing Evolutionary and Constructive Forces, Redbook Stockholm Second edition, January 2009/Bluebook, 2006, Greenbook, 2003
- [8] www.europe-innova.eu/siw, ian. 2011 - Fabio Montobbio - Universitatea Bocconi
- [9] ZAMAN, GH. Coexistența întreprinderilor, București, 1999

Fig. 1 Dinamica structurii clusterelor – autor, prelucrare *resurse teoretice*

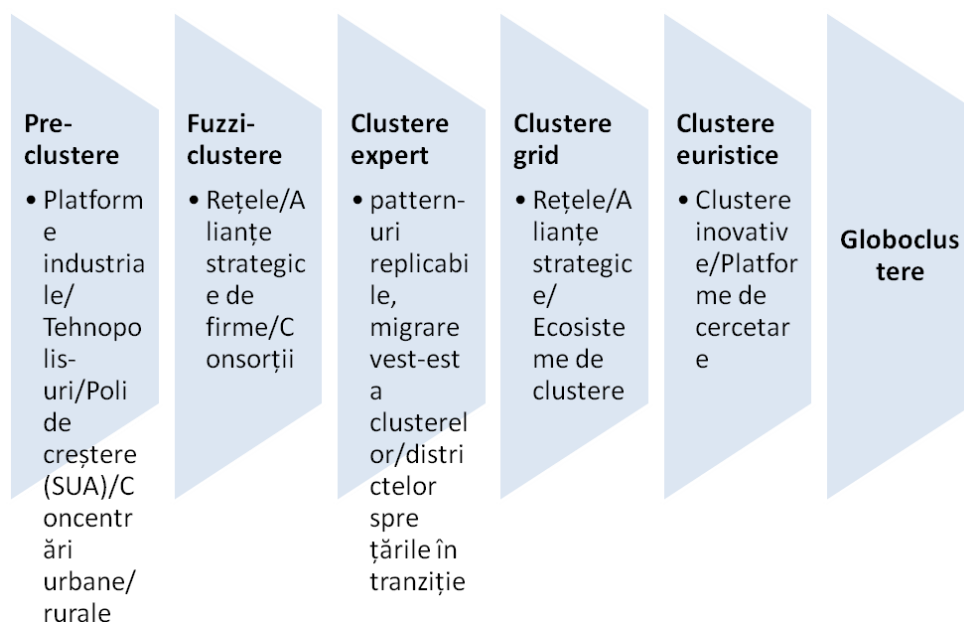

Fig. 2 Ciclul de viață al unui cluster

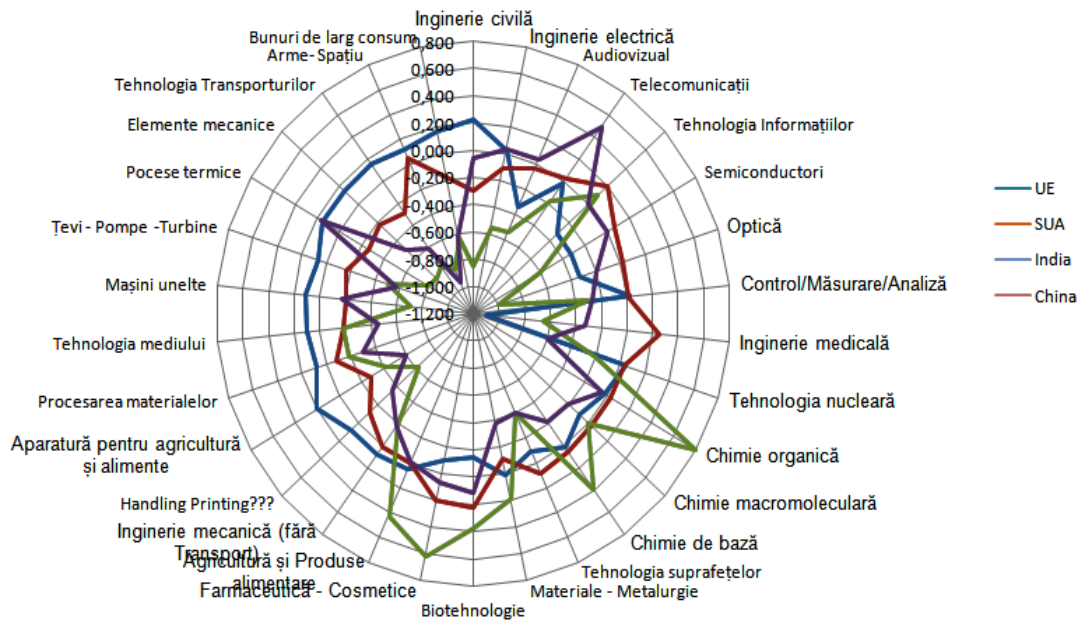
Sursa: Menzel, [1]

Fig. 3 Generații de cluster

Fig. 4 Domenii de specializare tehnologică pentru clustere globale emergente

Sursa: prelucrare după Fabio Montobbio - Universitatea Bocconi